

Checklista

Ett stödmaterial för arbetet med
suicidprevention i
samhällsplanering

Version: 1

Checklista

Ett stödmaterial för arbetet med suicidprevention i samhällsplanering

Fanny Edström

2024-05-16

Bakgrund

Suicid är nära förknippat med allvarlig psykisk ohälsa. I Sverige utgör psykisk ohälsa och suicid allvarliga folkhälsoproblem. Problemet innefattar dels smärta och lidande för individen och dennes närstående, dels negativa sociala och ekonomiska konsekvenser för samhället som helhet. Därför är psykisk hälsa och suicidprevention ett prioriterat område för regeringen. Genom nationella strategier och mål är ambitionen att samhällsaktörer på statlig, regional och kommunal nivå ska genomföra insatser inom ramen för insatsområdet att minska tillgängligheten till medel och metoder för suicid i offentlig miljö. Sådana suicidpreventiva åtgärder har stark evidens för att minska antalet suicid i offentlig miljö. Suicid kan betraktas som psykologiska olycksfall då suicid inte innefattar rationella beslut. Suicid är snarare den yttersta konsekvensen av en för individen tillfällig, smärtsam och outhärdlig akut suicidal kris. Den fysiska planeringen är ett centralt verktyg för att förhindra att sådana olycksfall sker, och därav ett centralt verktyg för att rädda liv.

Denna rapport är ett stödmaterial som inriktar sig till aktörer som önskar påbörja arbetet med suicidprevention i samhällsplanering i allmänhet, och suicidpreventiva åtgärder i fysisk miljö i synnerhet. Då detta arbete enbart berör hur suicidprevention kan införas, hanteras och genomföras i samhällsplanering, rekommenderas, för djupare kunskaper om ämnet, Region Örebro läns rapport *"Suicidprevention utifrån ett regionalt och kommunalt samhällsplaneringsperspektiv – Hur samhällsplanering kan förstås, införas och hanteras i regional och kommunal fysisk planering"* – som också fungerar som kunskapsunderlag för detta arbete.

Innehåll

Bakgrund	3
Checklista -Uppstartsplaneringsprocessen.....	5
Checklista - Åtgärdsplanerings processen.....	8

Checklista - Uppstartsplanerings processen

1. INITIERA

Aktivitetspunkter	När	Vem	Genomfört
Formulera varför arbetet med suicidprevention i fysisk miljö bör påbörjas			
Om initiativet kommer från annan verksamhet än den som ansvarar för planeringen av den fysiska miljön, förankra arbetet med sådan verksamhet			
Få politiskt mandat att genomföra arbetet			

2. KARTLÄGGA

Aktivitetspunkter	När	Vem	Genomfört
Kartlägg vilken kompetens som finns i organisationen			
Kartlägg vilket suicidpreventivt arbete som redan bedrivs i organisationen			
Tillsätt en samverkansgrupp. Om det redan finns samverkansgrupperingar kan någon av dessa tilldelas ett utökat uppdrag.			
Identifiera externa samarbetspartners			
Formulera en preliminär målsättning med arbetet			

3. ANALYSERA

Aktivitetspunkter	När	Vem	Genomfört
Hur ska arbetets organisation se ut?			
Hur ska arbetets ansvarsfördelning se ut?			
Hur kan strukturen för samverkan se ut?			
Hur ser principerna för genomförandet ut?			

4. PRIORITERA

Aktivitetspunkter	När	Vem	Genomfört
Precisera den preliminära målsättningen för arbetet			
Precisera indikatorer för uppföljning			
Framtagande av handlingsplan eller liknande strategidokument för hur arbetet ska genomföras			

5. GENOMFÖRA			
Aktivitetpunkter	När	Vem	Genomfört
Tillsätt en arbetsgrupp med uppgift att genomföra och följa upp handlingsplanen/strategidokumentet			
Bilda en tvärsektionell samverkansgrupp med representanter från olika delar av organisationen			

Checklista - Åtgärdsplanerings processen

1. HITTA DATA

Aktivitetspunkter	När	Vem	Genomfört
Samla in kvantitativ data om förekomsten av suicid			
Samla in kvalitativ data om förekomsten av suicid			
Sammanställ all data			

Sammanställningen av statistiken sker med fördel systematiskt, till exempel genom följande stegvisa process:

- Identifiera hotspots i regionen/kommunen.
- Identifiera verksamheter med förhöjd risk i regionen/kommunen. Dessa verksamheter är sådana som innehar en hög koncentration av sårbara individer, till exempel individer med allvarlig psykisk ohälsa eller missbruk.
- Identifiera platser med uppenbara risker för suicid. Platserna definieras som platser som uppenbart tillgängliggör medel eller metoder för suicid i offentlig miljö.
- Sammanställ informationen och placera ut den på en GIS-karta.

2. Grov prioritering

Aktivitetspunkter	När	Vem	Genomfört
Samla in kvantitativ data om förekomsten av suicid			
Samla in kvalitativ data om förekomsten av suicid			
Sammanställ all data			
Gör en grov prioritering utifrån frågeställningarna nedan			

- Vilka platser har flest fullbordade suicid? [Antal fullbordade suicid]
- Vilka platser har flest suicidförsök? [Antal suicidförsök]

3. Analysera

Aktivitetspunkter	När	Vem	Genomfört
Analysera resultatet och händelsedokumentationen från föregående fas utifrån frågeställningarna nedan			

- Vilka suicidmetoder har använts på respektive plats? [Suicidmetoder]
- Vilka suicidmedel har använts på respektive plats? [Suicidmedel]
- Hur enkelt är det att nå respektive plats? [Tillgänglighet]
- Vilka transportmedel krävs för att nå respektive plats? [Tillgänglighet via transportmedel]
- Vilka skydd för suicid finns på respektive plats? [Befintliga skydd för suicid]
- Vilken tid på dygnet sker suicid/suicidförsök på respektive plats? [Tidsfaktor]
- Under vilka väderförhållanden sker suicid/försök på respektive plats? [Väderfaktor]
- Under vilken årstid sker suicid/suicidförsök på respektive plats? [Årstidsfaktor]
- Kan punktinsatser tillämpas som åtgärd på respektive plats? [Åtgärdsfaktor]
- Vilka begår suicid på respektive plats? [könsfaktor, åldersfaktor, livssituationsfaktor]
- Vilka närliggande verksamheter finns intill respektive plats? [Verksamhetsfaktor]
- Kan utbildning inom suicidprevention för verksamheternas personal vara en möjlig åtgärd på respektive plats? [Åtgärdsfaktor]
- Vilka intressenter behöver kontaktas för att genomföra fysiska åtgärder på respektive plats? [Ansvar- och ägarförhållandefaktor]

4. Detaljprioritera			
Aktivitetpunkter	När	Vem	Genomfört
Ställ resultatet från föregående analys gentemot punkterna nedan			
Fastställ vilka platser som ska åtgärdas, samt i vilken ordning genom viktning			

- Punkter**
- Antal fullbordade suicid på respektive plats. - Antal suicidförsök på respektive plats.
 - Platser med uppenbara risker, men utan historik av suicid eller suicidförsök. - Skador på tredje part som konsekvens av suicid eller suicidförsök på respektive plats.

- Viktning (exempel)**
- Prioritet 1:
 Platser utan befintliga skydd för suicid med högst frekvens av suicid och suicidförsök.
- Prioritet 2:
 Platser med befintliga skydd för suicid, men där skydden behöver kompletteras, med högst frekvens av suicid och suicidförsök.
- Prioritet 3:
 Platser med uppenbara risker men ingen historik av suicid eller suicidförsök och med högst risk för skador på tredje part. Med skador på tredje part menas till exempel fysisk eller psykisk skada på förare, vittnen samt egendomsskador på fordon och förseningar i trafiken.

Ovan prioriteringsekvation är ett förslag från SKR (2019:57) och kan därför modifieras utifrån egna förutsättningar. Det kan även finnas en poäng med att beakta övergripande samhällsekonomiska kostnader och vinster för respektive plats. En fysisk åtgärd för att minimera risken för suicid i offentlig miljö har till exempel en positiv effekt på den generella tryggheten och säkerheten på respektive plats. I sådant fall då respektive plats enligt SKR (2019:57) bör utvärderas utifrån samma förutsättningar, är det nödvändigt att använda schablonkostnader för till exempel uttryckning, sanering eller sjukvård.

5. Åtgärda			
Aktivitetspunkter	När	Vem	Genomfört
Besök respektive plats			
Arbeta fram platsspecifika åtgärdsplaner			
Åtgärderna ska vara tillräckliga, tillförlitliga, robusta, specifika i funktion, estetiskt formgivna & integrerade i miljön. Utvärdera åtgärderna utifrån frågeställningarna nedan			

- Har vi valt rätt åtgärder för respektive plats?
- Är åtgärderna rätt utformade för ändamålet?
- Är åtgärderna rätt implementerade?
- Hur säkerställs eventuellt handhavande, drift och underhåll av åtgärderna?
- När, och av vem, utvärderas åtgärderna?

6. Utvärdera			
Aktivitetspunkter	När	Vem	Genomfört
Utvärdera om åtgärderna haft suicidpreventiv effekt & justera vid behov			
Dokumentera slutresultatet			
Belys sambandet mellan suicid, suicidförsök och riskverksamheter			